

Tisztelt Indítványozók!

Az elmúlt rendszerben az állambiztonsági szolgálatokkal együttműködők személyes adatainak nyilvánosságra hozatalával kapcsolatos indítványukra válaszul az alábbiakról tájékoztatom Önöket.

A történeti kutatások eredményének jogszerű publikálását elősegítendő már hivatali elődöm is több állásfoglalást bocsátott ki. Az ügyben a közel tíz éves biztosági gyakorlatot követve, a korábbiakhoz hasonlóan 1[1] az az álláspontom, hogy a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) alapján az állam alkalmazottjaként, állami cél elérése érdekében eljáró, az ilyen szervek hatáskörét gyakorló - jogállami megfogalmazás szerint közfeladatot ellátó - személynek hatáskörében való eljárással összefüggő adata (neve, beosztása vagy besorolása és munkaköre) - ha törvény másként nem rendelkezik - bárki számára hozzáférhető, nyilvános adat. Ennek értelmében a bemutatni kívánt szervezetek hivatásos személyi körébe tartozók neve, beosztása, illetve más - a cél eléréséhez szükséges - adata engedélyük, vagy hozzátartozóik engedélye nélkül közzétehető (volna). Mindemellett elkerülendő az, hogy jogalkalmazóként visszaható hatályt adjunk e szabálynak és e tekintetben az alkotmányos értékrend szempontjait alkalmazzuk nem jogállami időszakokra. Megoldható azonban az Avtv. kutatásra vonatkozó szabályainak és a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvénynek (Ltv.) együttes értelmezésével is. Szem előtt kell azonban azt tartani, hogy az anonimizálatlan kutatás lehetősége általában nem azonos a nyilvánosságra hozatal jogával.

A személyes adatok kutatását - amint az Önök által is ismert - az Ltv. 24. §-a a következőképpen szabályozza:

Ha törvény másként nem rendelkezik, a személyes adatot tartalmazó levéltári anyag az érintett halálozási évét követő harminc év után válik bárki számára kutathatóvá. A védelmi idő, ha a halálozás éve nem ismert, az érintett születéstől számított kilencven év, ha pedig a születés és a halálozás időpontja sem ismert, a levéltári anyag keletkezésétől számított hatvan év.

A kutatónak írásos nyilatkozatban vállalnia kell, hogy a megismert és kigyűjtött személyes adatokat az Avtv. 32. §-ában meghatározott módon kezeli és használja fel, továbbá az írásos nyilatkozatban meg kell jelölnie az adatkezelés helyét. Az Avtv. 32. § (3) bekezdése előírja, hogy a tudományos kutatást végző szerv vagy személy személyes adatot csak akkor hozhat nyilvánosságra, ha az érintett abba beleegyezett, vagy az a történelmi eseményekről folytatott kutatások eredményeinek bemutatásához szükséges. Amennyiben tehát a történeti tudományok szakmai szabályai szerint szükséges - adott esetben - egy állami szerv nevében eljáró, hatáskörét gyakorló személyek adatainak közzététele, úgy azt a történész a fenti szabály alkalmazásával, a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmának megsértése nélkül is megteheti. Ugyancsak közzétehetőek természetesen - a célhoz kötött adatkezelés szabályainak figyelembe vételével - a korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott adatok (például korabeli újságok, kiadványok stb.).

Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény (ÁSzTLtv.) 5. § (4) bekezdésének alapján nem kell anonimizálni azokat az adatokat, amelyeket nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló rendezvényeken közszereplésekkel kapcsolatban rögzítettek, amelyeket már jogszerűen nyilvánosságra hoztak, amelyek a közszereplő hivatásos alkalmazott, a közszereplő operatív kapcsolat és a közszereplő hálózati személyek azonosításához szükségesek, valamint amelyek megismeréséhez az érintett írásban hozzájárult. Az e törvény hatálya alá tartozó iratok esetében a közszereplő fogalmát e törvény megfogalmazása szerint kell alkalmazni. A hivatkozott § (5) bekezdése ezen adatok tekintetében külön rendelkezik a nyilvánosságra hozatalról. Eszerint a fent felsorolt nem anonimizált adatokat bárki nyilvánosságra hozhatja. A nyilvánosságra hozandó adatok körét illetően nem szabad figyelmen kívül hagyni az adatvédelmi törvény általános szabályait, melyek egyik legfontosabb garanciális eleme a célhoz kötött adatkezelés. Amint azt már a 2003. decemberében a tárgyban kiadott ajánlásomban 2 [2] megfogalmaztam, a közszereplőkre vonatkozó szabályozást pontatlansága és az adatkör meghatározásának hiánya a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos alapjog sérelméhez vezethet, ezért felkértem a jogalkotót, hogy tegye egyértelművé a személyek azonosítása céljából megismerhető adatok körét. Ajánlásomra semmilyen választ nem kaptam. A jogalkotó érdektelensége azonban nem adhat felmentést a hatályos törvények megtartásának kötelezettsége alól.

A fentiekől eltérően kell megítélni azokat az eseteket, ahol az érintett személy az ÁSzTLtv. szerint nem közszereplő és nem hivatásos alkalmazottként segítette az állambiztonsági szolgálatok munkáját. Az ő esetükben a hivatkozott törvények nem teszik lehetővé a sui generis nyilvánosságra hozatalt.

Mindezekon felül elsődlegesen kell figyelemmel lenni arra, hogy az elnyomó szervek áldozatainak és a harmadik személyeknek személyes adatai teljes egészében az Alkotmányban és az Avtv.-ben valamint más törvényekben meghatározott védelem alatt állnak.

Mindamellet, hogy adatvédelmi biztosként nem tartom kívánatosnak az un. "listázást" megjegyzem, hogy az egyén múltbeli szerepének megismerésére egy tanulmány, történeti kutatások eredményét bemutató mű lehet alkalmas, míg csupán nevének szerepeltetése egy szikár tartalmú listán nem teszi lehetővé tevékenységének árnyaltabb megismerését, így különösen alkalmas lehet személyiségi jogainak megsértésére.

Tájékoztatom Önöket arról is, hogy az Avtv. 17. § (1)-(4) bekezdései alapján az érintettek, jogaik megsértése esetén, az adatkezelő ellen a bírósághoz fordulhatnak. Azt, hogy az adatkezelés a jogszabályban foglaltaknak megfelel, az adatkezelő köteles bizonyítani. A perre az a bíróság illetékes, amelynek területén az adatkezelő székhelye van. A perben fél lehet az is, akinek egyébként nincs perbeli jogképessége. Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, az adatkezelőt a tájékoztatás megadására, az adat helyesbítésére, törlésére kötelezi. Abban az esetben, ha a személyes adatok védelméről szóló törvényi rendelkezések megsértésével az érintettet illetve más személyt jelentős érdeksérelem ér, fennállhat a Büntető törvénykönyv 177/A. §-ában foglalt "visszaélés személyes adattal" bűncselekménye, melynek minősített esete valósulhat meg, ha a visszaélést különleges adatra követik el. Felhívom szíves figyelmüket arra, hogy a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezései alapján az adatvédelmi nyilvántartásba való bejelentkezés alól csak az a tudományos kutatási célú adatkezelés mentesül, ahol a kutató a személyes adatokat nem hozza nyilvánosságra.

Munkájukhoz sok sikert kívánok.

Budapest, 2005. március 8.

Üdvözléssel:

Dr. Péterfalvi Attila

3[1] Ld. Az adatvédelmi biztos 2001. és 2002. évi beszámolója

4[2] Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról szóló 2003. évi III. törvény alapján az információs önrendelkezési jog és az információszabadság érvényesülésével kapcsolatban lefolytatott vizsgálat eredményét összegző adatvédelmi biztos ajánlás
Ld. Az adatvédelmi biztos 2003. évi beszámolója
